

ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Άρκετά καλά καταγοήθηκε, ἀν δχι βέβαια ἀπ' ζλους, μὰ ἀπὸ κείνους τούλαχιστο, ποὺ μποροῦνε σλόβαντα καὶ μὲ προσοχὴ νὰ ἔξετάζουνε καὶ νὰ κρίνουνε τὰ πράματα, πόσο ἀληθινὰ εἰναι τὰ λόγια τοῦ Fichte : «Ἡ τύχη κάθε λαοῦ, ἡ ἀκμὴ κ' ἡ παρακμὴ τοῦ, ἔξαρταται μονάχα ἀπὸ τὴν ἀγωγή, ποὺ θὰ δοθῇ στὴ νεολαία του». Καὶ σὰ νὰ μὴν εἶναι καθόλου ὑπερβολικὸ ἐκεῖνο, ποὺ ἔγραψε σὲ μιὰ ἀξιοσημείωτη κρισιογραφία του γιὰ τὴ μετάφραση στὴ γαλλικὴ γλώσσα τοῦ νεωτεριστικοῦ ἔργου τοῦ Τολστόγο «τὸ παιδαγωγικὸ σκολεῖο», δ. E. Bergerat : «Εἶμαι ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους ποὺ φρονοῦνε πῶς ζλο τὸ κοινωνικὸ ζήτημα ἀνάγεται στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν».. Ἀν ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ φῆσουμε στοχαστικὰ μιὰ γερή κι ὅχι ἐπιπόλαιη ματιὰ πρῶτα στὰ μακαρισμένα ἐκεῖνα ζήτηνη, ποὺ χάρη στὸ μελετημένο ἴσαμε τὰ λεφτολεπτούτσικά του ἀκόμα σημεῖα κι ἀκούμπισμένο ἀτράνταχτα ἀπάνω στὴν ψυχολογία καὶ, γενικά, ἀπάνω στὴν ἐπιστήμη παιδευτικοῦ τους σύστημα, προοδεύουνε ὀλοένα κι ὀλοένα κερδίζουνε νίκες στὸν πνευματικὸ κ' ὑλικὸ τῆς ἐποχῆς μας ἀγῶνα, κ' ὑστερα στὸ κακομοιριασμένο μας τὸ ἔθνος ποὺ μὲ τὸ ἀκατάστατο κι ἀντιφυσιολογικὸ του παιδευτικὸ «καθεστώς»—γιὰ νὰ μὴν ποῦμε σύστημα, γιατὶ κανένα σύστημα δὲ βασιλεύει στὰ σκολειά μας, ἀφοῦ δ κάθε δάσκαλος κάνει δ, τι θέλει καὶ διδάσκει δ, τι κι δπως τοῦ ἀρέσει—μαραίνεται μέρα τὴ μέρα, σαπίζει καὶ βαδίζει πρὸς τὸν ἀφανίσμό, θὰ καταλάβουμε πόσο βαριὰ ζυγίζουνε τὰ λόγια αὐτά.

Οι Στωϊκοί, δ Rousseau, δ Locke, δ Buckle εἶναι ἀπάνω κάτω σύφωνοι πῶς δ ἄθρωπος, σὰ γεννηθῇ, δὲ φέρνει μαζί του κανένα σωματικὸ ἡ ψυχικὸ πλεονέχτημα, πῶς ἡ ψυχὴ του εἶναι ἔνα ἀσπρὸ χαρτὶ ἀγραφο (tahuila rasa) καὶ πῶς γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἡ ἀγωγὴ μονάχα κατορθώνει τὰ πάντα καὶ μπορεῖ νάνυψώσῃ τὸν ἄθρωπο ἴσαμε τὸ ἐπίπεδο ποὺ στάθηκε ἔνας Ἀριστοτέλης, ἡ νὰ τονὲ διαφτειρῇ καὶ «προσομοίωσῃ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις» κατὰ τὴ φράση τοῦ Δαυείδ. Ἐξεναντίας ἡ ιταλικὴ θετικὴ σκολὴ (scuola positiva) μὲ τὸ Ferri, τὸν Turati καὶ μάλιστα μὲ τὸν ξακουστὸ ἄθρωπολόγο κ' ἐγκληματολόγο Lombroso παρα-

γελο.) "Ω, ἡ Σειρηνοῦλα! Ὄλκ, ἔλκ!

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (προχωρῶντας ὡς τὰ τζάμια.) Μὲ θυμάσαι;

(Μένει ἀπόξει, οὕτως ὕστε ἡ μορφὴ τῆς φαίνεται μέσ' ἀπὸ τὴ γναλάδα τῶν τζαμιῶν, δπων λὲς κ' ἔξαπολουθοῦν δλόγυρά της τὸ λαμπερὸ καὶ ἀκατάπαντο τρεμ ὑλισμα τῶν μεγάλων νερῶν. Εἶναι πο πελλούντα, λιγνὴ καὶ λιγερὴ : ἔχει τὰ μολλιὰ ἔανθρωπικά καὶ ἔπλεχα, τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου σάν τῆς σουνιᾶς τὸ ἀκόντιο, τὰ μάτια ἵγρα καὶ γλαυκά, τὸ λαιμὸ λιγνὸ καὶ μακρύ, στολισμένο μ' ἔνα γιορτάνι ἀπὸ κοχύλια, σ' δλο τῆς τὸ κορμὸ κάπι τὸ ἀπεριγραπτα δροσάτο καὶ σπαρταριστό, ποὺ σὲ κάνει καὶ φαντάζεσαι ἔνα πλάσμα μονοκεμένο ἀπὸ ἀρμύρα, ἀναδομένο ἀπὸ τὴν ἀστασία τῶν κυμάτων, ποὺ βγῆκε ἀπὸ τοὺς κορυφῶντας κάπιοις βράχον τὸν γιαλοῦ. Τὸ φρουριάντι τῆς τὸ τοίτυρο ἀσπρὸ μὲ οὐρανί, πονρέλικο καὶ ζεθωριασμένο, κατεβαίνει λίγο πιὸ πάτω ἀπὸ τὰ γόνατα, ἀφήνοντας ἀπέπλαστες τὰς γυμνές της γάμπες· ἡ γαλαζωπὴ ποδιά τῆς σταλάζει καὶ μαρδίζει ἀρμη σὰν ψαροκόφιο· τὰ ξυπόλυτα πόδια τῆς, ἀντίθετα πρὸς τὴν μελαχρινάδα ποὺ τῆς ἔδωκεν δ ἥλιος, εἶναι ἀσπρόβλωμα μ' ἔγαν ἀλλόκοτο τρόπο σάν τὶς φίλες

δέχουνται πῶς δ ἄθρωπος παντοτινὰ στὸ ἔστελιμα τῆς ζωῆς του καὶ στὸ κάθε του βῆμα κυθερινέται καὶ διευτύνεται ἀπὸ τὴν παντοδύναμη κι ἀλύγιστη κληρονομικότητα (εἴτε δηλ. τὴν κοντινὴ κληρονομικότητα, εἴτε τὴν ἀλαργινή, τὸν ἀταβισμὸ) καὶ πῶς γι' αὐτὸ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἡ ἀγωγὴ, μ' δλη τῆς τὴν καλὴ θέληση.

Πιὸ καινούριες δημως ἔρευνες τῆς ἐπιστήμης καὶ πειράματά της πιὸ ξεδιαλισμένα καὶ μελέτες πιὸ ουσιαστικὲς γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ γυρισμένο ἀπ' ὅλες τὶς μεριές του καὶ ξεσκαλισμένο σ' δλα του τὰ σημεῖα μὲ τὴν προσοβολὴ τῆς ἀλάθευτης παρατήρησης, ἔχουν ἀποδεῖξει πῶς μεγάλη ἐπιδραση ἔχει στὸν ἄθρωπο τόσο ἡ κληρονομικότητα δσο κ' ἡ ἀγωγὴ. Κ' ἔτοι φάνηκε σύφωνη ἡ νεώτερη ἐπιστήμη μὲ τὸν Πλάτωνα, ποὺ λέει (Νομ. 766 A) : «Ἀνθρώπος παιδείας μὲν δρθῆς τυχῶν καὶ φύσεως εύτυχοις θειότατον, ἡμερότατόν τε ζών γλγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ίκανῶς δὲ ἡ μὴ καλῶς τραφέν, ἀγριώτατον, ὀπόσα φύει γῆ», μὲ τὸ Γαληνό, τὸν Πλουστάρχο, τὸν Κι-κέρωνα κ.τ.λ.

Κι ἀφοῦ εἰν' ἔτοι, κι ἀφοῦ μονάχη τῆς ἀποδείχνεται ἡ μεγάλη σπουδαιότητα τῆς ἀγωγῆς κι ἀφοῦ θεωρεῖται πέρα ως πέρα εύλογη ἡ προσπάθεια ποὺ καταβάλλει κάθε λαδὲ γιὰ νὰ καλλιτερέψῃ τὸ παιδευτικό του σύστημα καὶ νὰ τὸ προσαρμόσῃ σύφωνα μὲ τὰ ἰδιαίτερα ψυχολογικά του καὶ μὲ τῆς ἐπιστήμης τὰ πορίσματα, δὲ θὰ εἴτανε, θαρροῦμε, ἀσκοποὶ σὲ καμπόσα κεφάλαια νὰ προσπαθήσουμε νὰ παραστήσουμε τὴ ζωὴ τοῦ κακότυχου παιδιοῦ μας ἀπὸ τὸ πρῶτο ἔμπα του στὸ σκολεῖο, ἴσαμε τὴν ἀποφοίτηση του, γιὰ νὰ μπορέσουμε νάπαντήσουμε μὲ τὴ σειρά τους καὶ καλοκοιτάξουμε δλα τὰ τρωτὰ καὶ σαπημένα τῆς ἐκπαίδεψης μας καὶ γιὰ νὰ μᾶς ἔρθῃ ἔτοι πιὸ εύκολο νὰ προτείνουμε μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ θεραπεία τῆς.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΒΑΓΙΑ

— Ἐγὼ μαὶ ἡ κερὰ Μάισσα τῆς ωγήσσας ἡ βάρια· ἔγω μαὶ ποὺ ἀνάθρεψα τὴν πολυχρονισμένη. Κι ἀν εἴμαι τώρα ἀσκημη καὶ καποποδεμένη, μαὶ ἔχω καὶ στῆς ωγήσσας τὸ αἷμα τὸ γαλάζιο τὸ γάλα ποὺ τὴ βύζαξα, τὸ γάλα μου π' ἀχνίζει

τῶν φυτῶν τοῦ νεροῦ. Κοὶ ἡ φωνή της εἶναι γάρη καὶ παιδιάτικη καὶ κάπιο ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ ξεστομίζει θαρρεῖς καὶ φέγγει μὲ μιὰ μυστηριακὴ εὐτυχία τὸ ἀκαπό της πρόσωπο.

— Μὲ θυμάσαι, ὅμορφη κυρία;

ΣΥΛΒΙΑ. Σὲ θυμάσαι, σὲ θυμάσαι.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μὲ θυμάσαι; Καὶ ποιά είμαι;

ΣΥΛΒΙΑ. Δὲν είσαι ἡ Σειρηνούλα;

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ναί, μὲ θυμήθηκες. Πότε ξεναγήστες;

ΣΥΛΒΙΑ. Τώρα δά.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Καὶ θὰ μείνης;

ΣΥΛΒΙΑ. Γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμη.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ως τὸ χειμῶνα, ζως.

ΣΥΛΒΙΑ. Ιζως.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Κ' ἡ κορούλα σου;

ΣΥΛΒΙΑ. Σήμερα τὴν καρτερό. Θέρθη.

Η ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μπεάτα! Δὲν τὴ λένε Μπεάτα;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναί, Μπεάτα.

ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Έιν τῆς ἔβγαλες αὐτὸ τὸ δυναμικ; Μπεάτα, δχι Μπεάτας. "Οταν εἴτανε ἔδη, ζθεὶ ἀπὸ μένα κάθε μέρα κι ἔστρε: τάστρα

δκόμα μὲς στὶς φλέβες της! Μή με περιφοβάτε.

"Αν ἔλειπα δ' ἀπόμενε λιγνὴ μαραζωμένη.

"Ἐγώ μαὶ ποὺ ἀνάθρεψα τὴ μοσχαναθρεμένη.

"Ηράκλειο.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΡΟΥΒΑΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

('Απὸ τὸ «Δελτίον τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Εταιρείας», Τόμ. Α', τεῦχος Αον, σελ. 130—133).

• Ο Νουμᾶς, Χρονιὰς Σ' Αθ. 1908.

• Αρ. 296 σ. 6-7. • Αναστασιοῦ Κ. Ἡλειακό.

Περὶ τινῶν ἔθιμων καὶ δαξασιῶν καὶ περὶ τριῶν δημοτικῶν ἀσμάτων. Τὸ ἔν περὶ τῶν Τούρκων τοῦ Δάλα, τὸ δεύτερον τῆς Μαριορῆς, ἀναγόμενον εἰς ἔρωτικὸν συμβάν τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰώνος, τὸ δὲ τρίτον τῆς Ἀναστασίας; Ζητεῖται ἔπιτρέπεται πλέον νὰ ἔλθωσιν ἀλλαχοῦ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ κατὰ πιθανότητα εἶναι τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας).—Ἐκ τῶν ἔθιμων ἀναφέρεται τὰ πιστρόφρια (τὴν ἐπίσκεψιν τῆς νύμφης μετὰ τὸν γάμον εἰς τὸν πατρικὸν οἰκον, μεθ' ἧν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἔλθωσιν οἱ συγγενεῖς αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ) καὶ τὴν ἐν εορταῖς δωρεάν καλλιεργίαν τῶν ἀγρῶν δυστυχήσαντος κτηματίου ὑπὸ φίλων του (κρασοφίλια ἢ ξέλαση). Μηνιμονεύει προσέτι τὴν δοξασίαν, καθ' ἧν τὰ μονομηνάτικα, ἡτοι τὰ ἀδέλφια τὰ γεννηθέντα τὸν αὐτὸν μῆνα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διωστοῦν ἀλλήλους κατὰ τὸν γάμον ἢ τὸν θάνατον, οὔτε νὰ κοινωνήσωσιν δμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Περίεργος εἶναι δ τρόπος δὲ ὅτι προτρέπονται τὸ μοιραίον κακὸν κατὰ τοὺς γάμους: «Γεμίζουνε τὸ στόμα τους νερό, σκεπάζουνε τὰ μούτρα τους μὲ μιὰ μπόλια καὶ μπαμπούλωμένοι ποῦ θά ναι, πλησίασει δ ἔνας τὸν δημάρχον ἀστραφέας τοῦ οἰκον, μεθ' ἧν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἔλθωσιν ἀλλαχοῦ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ πιθανότητα εἶναι τὸν δημάρχον να μετατρέψει τὸν γάμον σε δοκούνταντος κτηματίου στόμα. Εισοε